

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr

V Ljubljani 24. novembra 1886.

Obseg: Nagozdenje starših, trnastih goličav in pustinj. — Potreba natančno določene toplote pri pinjenji. — Razdelitev državne podpore za ovčarstvo v letu 1886. — Državna podpora za šolske vrte v letu 1886. — Ne potratiti, kar se v denar spraviti daje. (Konec.) — Hranite krmo! — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Ekspozé skupnega ministra vnanjih zadev, grofa Kalnoky-a, podan dotičnim odsekom delegacij v Budim-Peštu dne 13. in 18. novembra 1886. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nagozdenje starših, trnastih goličav in pustinj.

O tem zanimivem predmetu napisal je izvrstni gozdar g. Leopold Friedrich, oskrbnik grajščine Pfannberg blizu Frohnleitna, nekaj prav koristnih vrstic, katere v naslednjem objavimo:

Govoreč o tem predmetu imam pred očmi zlasti takošne goličave, ki so nastale vsled požiganja, da so žito sejali; zemlja je postala izpita, po prisojnih legah je kmalu izgubila vso prst, da štrli v zrak kamenita goličava. Takošnih pustinj imamo v srednji Štajerski še mnogo, ker ljudje pogosto les požigajo in pogorišče z žitom posejejo.

Novi zemljiščni kataster jih ima v predalu za gozde ter bi se morale sedaj nagozdit. Grajščina Pfannberg nakupila je mnogo kmetij ter tako dobila v svojo last veliko goličav, ki so po gori povedanem načinu nastale. Sedaj prizadevamo si uže 12 let, da bi jih nagozdili. Poskusil sem na mnogo načinov reč pospešiti, da bi goličave hitreje ko mogoče z gozdom bile zaraščene.

Pri tem delu sem sledečih skušenj si nabral: na prisojnih apnenih rebrih prijeli so samo: črni bori pomešani z belim borovjem in mecesni. Zasajali smo 2—3letna drevesca. Pred zasajanjem dal sem pogorišča vsega plevela posnažiti in ga pustil ležati v horizontalnih plasteh kot pomoček proti naplavom in brambo po stranéh.

Jame sem dal navadno uže jeseni izkopati, mogoče velike in globoke. Zemljišče smo 30—40 centimetrov globoko vzrahljali, kar je najbolje sredstvo zoper sušo in glavni pogoj, da novo drevo krepkih korenov spusti.

Poskusili smo jeseni saditi, pa se ni dobro obneslo. Zimski mraz je drevesca iz tal preveč vzdigoval iz rahlih jam. Zato priporočujem spomladi zasajati takošna drevesa. Jako hasni, če drevesca z zemljo na korenih vred presajamo. Kjer pa to predrago hodi ali drugače sploh ne kaže, dobro storimo, če drevescu korene poprej namočimo v ilovno vodo, ker se potem radi primejo. Jame pa kaže na zgornji strani s kamenjem založiti in pokriti.

Jame mogoče velike in globoke izkopavati na opuščenih pašnikih, travnikih, njivah itd., je uže radi tega koristno, ker tako v prvem letu okolo in tik vsajenega drevesca ne zaraste trava. Ta jih torej ne more preraščati in dušiti.

Polaganje količev navskriž v podobi piramid okolo drevesc v zimskem času, da pozneje travo nazaj držijo, to je le za male goličave priporočati, za velike je predrago. Senčnate in visoko v gorovje segajoče goličave zasajamo navadno s smrekicami v gozdih nakopanimi, katerim dodamo nekaj mecesnovih drevesc, ki so 2letna. Smrekice so zvečinoma 3—4letne.

V planinskih legah poskusili smo s 4letnimi limbrami, kar je imelo vspeh enako, kakor v slabih zemljiščih.

Drevesnicam izbiramo kolikor mogoče zemljo podobno oni, v katero se pozneje presajajo drevesca. Če le mogoče, jih spravimo nekaj časa pred zasajanjem na goličavo ter ondi zakopljemo, se ve prav opazno.

Sadimo jih po 1.5 metra narazen, da pride na hektar po 4500 drevesc. Nagozdene goličave je treba vrlo nadzorovati in živine vganjati ne pustimo čisto nič. Do sedaj smo imeli povsod srečo in dober vspeh.

Stroški niso bili preveliki. Na hektar zasadilo se je po 4500 drevesc, 1000 jih velja 1 gold. 20 kr., torej vkup 5 gld. 40 kr. Za izkopavanje jam, za presajanje od 1000 drevesc plačali smo 4 gold., vkup 18 gold., za izsekavanje šibja po 8 gold., tedaj za vse skup 31 gold. 40 kr.

Tako poroča imenovani gosp. gozdar. Želeti je, da bi tudi drugi strokovnjaki svoje opazke in izkušnje blagovolili zapisati in objaviti na občno korist.

Potreba natančno določene toplote pri pinjenji.

Umno izdelovanje surovega masla brez toplomerja je nemogoče. Smetana ali mleko, dejano v pinjo, naj ima 15 stopinj toplote. Le pozimi, ako se v mrzlih prostorih pini, sme biti smetana oziroma mleko 1 do 2 stopinj gorkeje ali pa v vročem poletnem času 1 do 2 stopinj hladneje. Drugače in sploh se ne pa treba strogo držati toplote 15 stopinj. Prašalo se bode, zakaj?

Ako se pregorka smetana pini, na pr. 20 do 25 stopinj topla, kar se žalibog, dostikrat zgodi, se maslena tolščoba zmehča in zmaže. Pinjenje traja neprimerno dolgo časa, surovega masla se malo dobi; maslo je belo, siru podobno, malo trpežno in menj okusno. Pozimi se zopet premrzla smetana pini; maslena tolščoba postane trda in drobljiva, tolščobne kroglice se nerade združujejo in pinjenje tudi neprimerno dolgo časa traja. Navadno ostane tudi precejšen del smetane nespinja v mleku.

Gori omenjeno, za pinjenje potrebno toploto ima pa smetana redko kedaj, kedar pride iz mlečne shrambe. Treba je toraj smetano do te toplote privedi, toda nikakor ne na peči! Ako se na peči smetana še tako pridno meša, del smetane se gotovo preveč pregreje, in vsled tega se pokvari. To proužroči deloma zasirjenje mleka in nasledek je ta, da pride sir v surovo maslo, kar ne dela surovega masla le neokusnega, ampak tudi netrpežnega.

Smetano privedemo s tem na primerno toploto, da jo pustimo stati nekaj časa v primerno toplu prostoru. Ako jo je treba prav hitro zgeti, postavimo jo lahko v posode z gorko vodo, ali pa prilijemo toplega mleka; ako jo je pa treba shladiti, jo lahko postavimo v mrzlo vodo ali pa ji dodamo malih kosov čistega ledu.

Toraj, če je za pinjenje pripravljena smetana pretopla ali premrzla, ni se treba bati truda, smetano do primerne toplote privedi.

V poletnem času treba je splakniti pinjo z mrzlo, pozimi s toplo vodo, predno se prične pinjenje.

Hranite krmo!

Vsacemu gospodarju je še v živem spominu pomanjkanje krme konec letošnje zime. Ako pa presojamo letošnji pridelek, pridemo do zaključka, da smo malo krme pridelali in jaz bi skoraj trdil, da bode prihodnjo zimo pomanjkanje krme ravno tako, če ne celo še večje. Ker pa vem, kako potratno in dostikrat brezumno delajo naši gospodarji s krmo, zato jim zakličem: Hranite krmo! Delajte varčno s krmo!

Računati naši kmetovalci ne marajo. Nekateri na računanje ne mislijo, drugi so preleni in tretji pa vejo, ko bi računali, pridejo do neprijetnih zaključkov, zato pa raje opustijo računanje. Razumen gospodar bode pa vedno računal in zlasti v jeseni natančno prevdarril, koliko ima krme, ali bode shajal z njo do spomladi ali je bode treba kaj dokupiti, ali ne kaže bolje nekaj živine prodati itd. Ako kmetovalec vse to prevdarril in preračuni, in ako on krmenje nadzoruje, potem ne bode živina trpela pomanjkanja in gospodarju ne bode treba globoko seči spomladi v žep. Pri nas pa, kakor uže rečeno, gospodarji prav nič ne prevdarrijo vse to v jeseni, zato pa morajo svojo lahkomišljenost spomladi drago plačevati.

Hlapec in dekla sta navadno gospodarja čez vso zalogo krme in gospodar spomni se še le takrat na vse, kedar je prepozno, to je, če pride posel uže ob svečnici k gospodarji ter mu reče: Gospodar, krme bode kmalu konec, skrbite za drugo. Sedaj se ve da prične gospodarja glava boleti, ker sprevidi, da bode treba drago krmo kupovati, ali pa živino pod ceno prodati.

Ko bi gospodar krmenje nadzoroval, ne delali bi posli tako potratno s krmo in izhajal bi ž njo noter do spomladi. Ako je kdo krmenje v naših gorenjskih

hlevih opazoval, in sicer precej v jeseni in prvem začetku zime, prepričal se je, da imam prav. Sena navali v jasli kolikor ga gré, goved se ž njim igra in več ga gré pol kravo v steljo, kakor pa v kravo. Dokler je kaj repe, krompirja, otrobov itd., takrat krmito posli živino tako, kakor bi šlo povsod za to, da goved v enem tednu opitajo. Slamo, posebno ajdovico, na debelo nastiljajo in ne mislijo, kako prednost ima slama za krmo. Kdo bode pa tudi slamo krmil, če je družega dosti, slamo je treba tudi rezati, to je, pa vse preveč dela. Se ve dá proti veliki noči je celó dobra slama iz slamnatih streh, da je le živina sita, v jeseni pa ti bode vsak hlapec na dolgo in široko razkladal, da za govejo živino je slama za nič in k večem le za nastiljo rabiti. Ako mu pa celó svetuješ ajdovico krmiti, smejal se ti bode in sam pri sebi bode mislil: ta pa ni pri zdravi pameti, da mi kaj takega svetuje.

Toraj gospodarji, ako ne marate trpeti škode, bode tudi gospodarji v hlevu, zapovedujte vi poslom, ne pa narobe. Odločite natauko vašim poslom, koliko naj krme pokladajo, ako uže ne marate tehtati vsaj krmo vsaki dan, živini odmerite na koše itd. Tudi seno pustite rezati, se ve da, ne tako kratko kakor rezanice. Z razrezanim senom ne more se igrati živina, in ako ji daste sploh krme le toliko, da se ravno le nasiti, potem se ni bati, da bi živina krmo na tla metala.

Svetujem Vam tako-le krmiti živino čez zimo: Kupite ali napravite si bedenj ali kad, tudi je dober za to star sod, kojemu eno dno izbijete. Ta sod postavite blizu hleva v kak prostor, kjer ne zmrzuje. Sedaj pa napravite rezanice (škope), rezanega krompirja, repe ali korenja, otrobov, plev itd., z eno besedo, vse, kar imate za pokrmiti. Vsega tega toliko vzemite, kolikor potrebuje Vaša goved na dan, izvzemši sena. Na dno kadi ali soda denite najprvo na pol čevlja na debelo rezanice ali plev. Ako imamo malo slame, prav dobra je tudi ajdovca. To vse dobro z vodo poškopimo, najbolje, če imamo pomije ali pa na vodi pomešane otrobe. Na to pride nekaj rezanega krompirja, pese, repe ali sploh, kar ima kmet za krmenje. Potem zopet pride rezanica ali pleve itd., in to toliko časa delemo, da vse v kad spravimo, kar je krme za en dan. To vse je dobro potlačiti, najbolje pa dobro pohoditi. Čez 24 ur razgreje se vsa krma v kadi, slama se vsled mokrote zmehči, krma dobi prijeten vinski duh in živina jo hlastno žré, celó take reči n. pr., ajdovico, katere drugače le ob velikem gladu je. Čez 24 ur izpraznimo sod na primernem prostoru, vse dobro premešamo in to živini ob treh krmenjih (brištih) pokladamo, sod pa za drugi dan na novo napolnimo. Najbolje je sod napolniti popoldan, drugi dan popoldne ga izprazniti in krmo pokrmiti za prihodnje tri krmenja, to je zvečer, zjutraj in opoldné. Drugi dan popoldné sod zopet napolnimo itd. Po vsacem krmenji damo potem govedi še za naboljšek nekoliko sena, a nikdar toliko da bi ga živina v jaslih puščala. Živina mora krmo v jaslih do zadnje bilke pojesti.

Kmetovalci, ako tako ravnate, verujte mi, da se slabo krmo, imeli bode enake uspehe, kakor dosedaj s potratno krmo, zraven tega bode pa na krmi prihranili ter tako tudi pri kmetijstvu zlasti živinarstvu večji dobiček imeli.